

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:29.12.2019 ✓Accepted/Kabul:24.04.2020

DOI: 10.30794/pausbed.666948

Araştırma Makalesi/ Research Article

Aytüre, S. (2020). "Arkaik Dönem'de İonia Bölgesinde Kabile Yapılanması" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 40, Denizli, s. 549-559.

ARKAİK DÖNEM'DE İONİA BÖLGESİNDE KABİLE YAPILANMASI

Serpil AYTÜRE*

Özet

Göç olgusu, toplumların politik ve kültürel etkileşim öğelerinin anlaşılmasında önemli bir araçtır. MÖ.13.yy'da gerçekleşen Ege göçleri, İon kökenli göçmenlerin Batı Anadolu kıyılarına yerleşerek Mikenler'den kalan sosyo-politik uygulamaların İonia bölgesine taşınma ve burada yeniden yapılandırılma sürecinde önem taşımaktadır. Bu göç hareketi sonucunda topluluklar içinde var olan etnik bilinç, politik bir oluşum içinde aşamalı bir şekilde gelişmiştir. Arkeolojik bulgular ve antik kaynaklar, Miken Dönemi Hellas'ı ile İonia Bölgesi arasındaki etkileşimi toplumsal örgütlenme ve yurttaşlık modeli temelinde karşılaştırmaya imkan tanımaktadır. Çalışmanın amacı Hellas'ın çeşitli bölgelerinden gelen ve göçlerle İonia'ya taşınan gelenekleri, İonia yerleşimindeki kabile yapılanmalarını ve yönetim esaslarını ortaya çıkarmaktır.

Anahtar Kelimeler: *İon Göçleri, İonia, Hellas, Kabile, Arkaik.*

TRIBAL ORGANIZATION IN THE IONIA REGION DURING THE ARCHAIC PERIOD

Abstract

Migration is an important tool to explain the political and cultural interaction elements of societies. As a result of Aegean migrations in the 13th century BC, Ionic immigrants settled on the Western Anatolian shores. Thus, the social and political practices remaining from Mycenans were moved to the Ionian region. Therefore, immigration is important in understanding the restructuring of these practices in Ionia. As a result of this migration movement, the ethnic consciousness that exists within the communities gradually developed within a political formation. Archaeological findings and ancient sources allow to compare the interaction between the Myken Period Hellas and the Ionian Region on the basis of the social organization and citizenship model. The aim of the study is to reveal the traditions coming from various regions of Hellas and moved to Ionia by immigration, tribal structures and management principles in Ionian settlements.

Key Words: *Ion Migrations, Ionia, Hellas, Tribe, Archaic.*

*Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, BİTLİS.
e-posta: saytüre@beu.edu.tr (orcid.org/0000-0001-2345-6789)

Giriş

Miken hakimiyeti sırasında olasılıkla ufak gruplar halinde yürütülen kolonizasyon hareketi, Dor istilasının ardından büyük ölçüde Anadolu ve Ege adalarına doğru gerçekleşmiştir¹. Bu dönemde Hellas anakarasında Mikenler'den kalan kültürel unsurların varlığı bilinmektedir. Bu sürece dair bulgular izlendiğinde buradaki sosyal ve siyasi düzenin büyük kısmının Attika bölgesinden gerçekleştiği düşünülen göçler ile birlikte İonia bölgesine taşındığı ve burada yeniden yapılandırıldığı anlaşılmaktadır². Bu düzenin yansımaları kurucuların yeni yerleşimlerinde gerçekleştirdikleri uygulamalardan izlemek mümkündür. Bu kanıtlardan bazıları yerleşimlerin kuruluş efsaneleri veya hikayelerinde görülmektedir. Efsanelerde bir soy ağacı oluşturmak amacıyla toplumların kökenleri en eski atalara bağlanmış ve farklı bölgelerden gelen grupların İon göçlerine dahil olmasıyla birlikte çeşitlilik ve süreklilik göstermiştir. Göçmenler, Batı Anadolu'da kurdukları yerleşimlerde oluşturdukları kabile örgütlenmesinde zaman içinde etnik bir bilinç geliştirerek Hellas'taki geleneklerini yeniden oluşturmuşlardır. Bu gelenekler, yerleşimlerine verdikleri isimler ve kutladıkları festivallerin benzer özellikleri sayesinde anlaşılmaktadır. İonia kentlerinde kutlanan Apaturia bayramı³ ve Poseidon Helikonios kültüne⁴ dair veriler, bu geleneklerin devamlılığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. İonia'nın kabile yapılanmasını inceleyen araştırmacılar tarafından Attika'nın kabile modellerinin İonia'ya bu göçmenler tarafından getirilmiş olabileceği ileri sürülmektedir⁵. Bu bağlamda Attika ve İonia'daki dört etnik kabileye dair bulguların işaret ettiği kadarıyla İon göçlerinin öncesine giden bir etkileşim söz konusudur. Aynı zamanda bu dört kabilenin Miken çağında Hellas'a yayıldığı ve saray merkezli bir ekonominin gelişmesi sonucu kabilelerin birbirleriyle olan ilişkilerini kaybettiği varsayılmaktadır. Bu kabileler, Karanlık Çağ'da ortaya çıkan krallıklarda yeniden biçimlendirilerek varlığını sürdürmeyi başarmıştır.

1. İon Göçleri

MÖ.13.yy'da farklı grupların gerçekleştirdiği göçler nedeniyle Hellas anakarası, Ege ve Akdeniz bölgelerinde önemli değişimler yaşanmıştır. Göçlerin yıkıcı etkisi yüzünden yerleşik toplumların başka bölgelerde yaşam alanı arayışına giriştiği bu süreçte halklar geleneklerini yeni yerleşimlerine taşımıştır⁶. Göçlerin ardından yeni yerleşimlerde yaşayan yerli halkla politik ve kültürel birleşmenin sağlanması, İon erkeklerinin yerli kadınlarla yaptığı evlilikler yoluyla sağlanmaya çalışılmış ve kültürel kaynaşmanın gerçekleşmesi için politik özümlemeye yardımcı olan bir uygulama gerçekleştirilmiştir⁷. Söylenceler, bu göçmen grubundan İonlar'ın ana yurtlarından gelerek Hermos nehrinin kuzeyinde yer alan Phokaia'dan Miletos'a kadar uzanan bir bölgeyi ele geçirdiklerini aktarmaktadır⁸. Antik kaynaklar, göçmenlerin yerleştiği bu bölgelerin en eski halklarından Pelasglar, Lelegler ve Karlar olarak bahsetmektedir⁹. Bunlardan Lelegler'in önceleri Samos, Khios, Miletos, Myus, Mykale, Ephesos ve Phokaia devletlerinin bulunduğu Batı Anadolu'da oturdukları, daha sonra ise güneyden Kariyalılar'ın baskısı sonucu onların idaresinde yaşamak zorunda kaldıkları kabul edilmektedir¹⁰. Miletos, Kolophon, Samos ve Teos'daki arkeolojik kalıntılar dolayısıyla Küçük Asya'daki ilk Hellen yerleşimlerinin Miken döneminde gerçekleştiği ileri sürülmektedir¹¹. Bu bölgelerde ele geçen Miken keramikleri MÖ.16-15.yy'dan itibaren Akhalar'ın Batı Anadolu'ya geldiklerine işaret etmektedir¹². Hitit metinlerinde geçen Millavanda, Miletos ile eşitlenmiştir. Bu yerleşimin Hitit metinlerinde geçen diğer bir yer olan Ahhiyava yani Akha ülkesinin Batı Anadolu'daki üssü olduğu varsayılmaktadır¹³. Homeros destanlarında *Akhaioi* olarak tanımlanan bu kavmin etkinlikleri ve *Emporio* çalışmaları, Batı Anadolu'nun kuzey kıyılarından güneyine değin diğer merkezleri de içine alarak MÖ.12.yy.

1 C.Bayburtluoğlu, *Erythrai*, Ankara,1975:68

2 C.Roebuck, "The Early İonian League", *Classical Philology*, vol.50, no:1, 1955: 35 ve P.Levi, *Eski Yunan*, İletişim Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi III, (Çev.N. Erdilek), İstanbul, 1987: 44

3 Hdt I 147; Herodotos'un aktarımına göre, Hellen kabileleri, *Phratia* denilen aile topluluklarına ayrılmıştı. Aileler üç gün süren Apaturia bayramlarının üçüncü gününde, o yıl içinde doğmuş olan çocukları *Phratia* üyelerine tanıtır ve çocuğun doğumunun meşru olup olmadığı araştırıldıktan sonra *Phratia* kütüğüne yazdırırdı.

4 C.G.Thomas, "The Roots of Homeric Kingship", *Historia*, vol.15, no.4,1966: 400

5 Roebuck,1955:26-40; Roebuck,1961: 495-507; M.O.B.Caspari, "The İonian Confederacy", *JHS*, vol 35, 1915: 173-188

6 A.G. Akalın, "Eskiçağ'da Kadının Toplumsal Yaşantısı", *AÜ-DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXI, 33, 2003: 21

7 Hom.II,150; C. Roebuck, "Tribal Organization in İonia", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 92,1961: 503

8 D.Magie, *Anadolu'da Romalılar III: Batı Anadolu Devletleri*, (Çev.N. Başgelen-Ö.Çapar), İstanbul,2003: 2

9 Hdt I 57,71

10 Bayburtluoğlu,1975: 62-63

11 F.Cassola, *La İonia nel Mondo Miceneo*, Napoli, 1957: 376

12 E. Schwertheim, *Antikçağ'da Anadolu*, (Çev: N. Batu), İstanbul, 2009: 36

13 O.Tekin, *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İstanbul, 2008: 49

sonuna kadar sürmüştür¹⁴. Miken uygarlığının çöküşü sırasında İonia bölgesinde kalan Miken yerleşimlerinin ise Anadolu komşuları tarafından soğurulduğu ve Kariyalı bir sülale tarafından Miletos'un yönetimini ele aldığı varsayılmaktadır¹⁵.

İon göçleri sırasında göç efsanelerinin Miken Hellenleri tarafından İonia'daki merkezlere taşındığı ileri sürülmektedir¹⁶. Strabon, İonlar'ın ana yurdunun Peloponnesos yarımadasının kuzeyinde yer alan Argolis bölgesi olduğunu ifade etmiştir. Ona göre bu toplum, Dor adı verilen bir halk tarafından Attika bölgesine sürülmüştü. Daha sonra ise Atina'da Neileosoğulları olarak tanınan bir kral ailesi kurmuşlardı¹⁷. Pausanias ise İon göç hareketinin önderlerini sayarken Melanthos ve Kodros ile başlayan kral ailelerinden gelen insanları işaret etmektedir¹⁸. Antik kaynakların aksine arkeolojik veriler İon göçlerinin kısa bir zaman diliminde gerçekleşen tek aşamalı bir göç olmadığını yüzyıllara yayılan uzun bir süreci kapsadığını göstermektedir¹⁹. İonia'daki yedi farklı kıyı yerleşiminde MÖ.10.yy'a tarihlenen ev buluntuları ve Protogeometrik boyalı çömlekler ortaya çıkarılmıştır. Smyrna ve Miletos'taki arkeolojik veriler, göç hareketlerinin MÖ.11.yy'ın ilk yarısında Batı Anadolu kıyılarına doğru gerçekleştiğini göstermektedir²⁰. Arkeolojik bulgular ışığında Batı Anadolu kıyılarının kuzey bölümlerinin İonlaşması olgusunun MÖ. 9-7. yy. arasında devam ettiği, MÖ.7.yy'ın başlarında Propontis ve MÖ.7.yy'ın ortalarından sonra da Pontus bölgesinin İonlar tarafından kolonize edildiği anlaşılmaktadır. Bu İonlaştırma olgusu MÖ. 6.yy'da da devam etmiş ve MÖ. 5.yy. ile daha sonraki dönemlerde Batı Anadolu İonlu bir karakter kazanmıştır²¹. Strabon İonia bölgesinin sınırlarını "*Miletoslular'ın Poseidon'undan ve Karia sınırlarından Phokaia'ya ve Hermos ırmağına değin uzanır*" şeklinde tanımlamıştır²². Plinius ise güneydeki sınırın lasos Körfezi'nde başladığını ifade etmiştir²³. Doğusunda Lydia, güneyinde Karia ve kuzeyinde Aeolis bölgeleri bulunan Klasik İonia'nın batısı ise Ege denizi ile çevrelenmiştir. Bölgenin kuzey sınırı erken dönemlerde İzmir Körfezi ile sınırlanmıştı. Bu körfezin doğu ucunda yer alan Smyrna bir Aeol yerleşimiydi. Yerleşimin sonradan İonia'ya katılması ile sınır kuzeyde Hermos'a kadar çıkmıştır²⁴. Kendi adıyla anılan bir yarımada üzerindeki Phokaia, İonia bölgesinin en batı noktasını oluşturmaktadır²⁵. Ancak bu yarımadanın doğusundaki topraklar Aeolis'e aittir. Buna göre İonia'nın kuzey sınırını Sipylos dağı ile Hermos ırmağı çizmektedir. Bununla birlikte batısı Ege denizi tarafından sınırlanmış dar bir kıyı şeridini kaplayan İonia bölgesinin iç kesimindeki sınırlarını, kuzeydoğu uçta, İzmir'in 10 km. kadar kuzeydoğusundaki dar ve alçak Belkahve eşiği meydana getirmektedir. Tmoloslar'ın en batı uç uzantısı olan Olympos dağı'nın batı kesimlerinden güneye, Metropolis'e; bu bölgeden de Stagnum Pagaseum ve Selçuk'a doğru giden hat, İonia'nın Lydia ile olan sınırlarını oluşturmaktadır. Bölgenin güneydoğu uç sınırı ise Latmos Körfezi ile Grion dağı tarafından belirlenmektedir. Strabon, Artemidoros'un hesaplarına göre, İonia'nın uzunluğunun, düz bir çizgi olarak 800 *stadia* yani 150 km. kadar olduğunu ifade etmiştir.

2.İonların Kökeni

İonia'nın kurucuları Orkhomenos, Thebai, Euboia, Attika, Arkadia, Boeotia gibi Hellas'ın farklı bölgelerinden gelmekteydi. Bu bağlamda İon göçlerinin koşulları göz önünde tutulduğunda İon adının temelini çok sağlam olmadığı varsayılabilir²⁶. Soy ağacından anlaşıldığı kadarıyla Hellenler'in büyük atası olarak gösterilen Ksuthos, Doros ve Aeolos adında Hellen'in üç oğlu bulunmaktaydı. Doros ile Aeolos, Dor ve Aeol soylarının isim babaları olmuştur. İonların soyağacı ise Ksuthos'un oğlu İon aracılığıyla gerçekleşmiştir²⁷. Ülkenin tüm soyağacının

14 C.Özgünel, "Batı Anadolu ve İçlerinde Miken Etkinlikleri", *Bellethen XLVII* /187, Ankara, 1984: 698

15 G.M.A. Hanfmann, "İonia, Leader or Follower?", *Harvard Studies in Classical Philology*, vol. 61, 1953: 5-6

16 M.E.White, "Greek Colonization", *Journal of Economic History*, vol.21.no.4,1961: 444

17 Strab. XIV I 3

18 Paus.VII 2,3-5

19 V.Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara 2001: 81

20 J. M. Cook/ D.J.Blackman, " Archaeology in Western Asia Minor 1965-1970", *Archaeological Reports*,1971: 33-62; F.Jacoby, *Die Fragmente der Griechischen Historiker*, vol. I-XV, Berlin-Leiden, 1958: 151-152; İon göçlerinin geleneksel tarihi 1086/85 veya 1076/75 olarak bilinmektedir. E.Akurgal, *Eski İzmir: Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı*, Ankara, 1983 :20; İzmir Bayraklı'da ele geçen Protogeometrik *oinochoe*'nin İonia'daki yayılımı bu sürecin aydınlatılmasını sağlamaktadır.

21 Akurgal, 1983: 21; V.Sevin, "Demir Çağında Anadolu- Batı İlişkileri", *Zafer Taşlıkcıoğlu Armağanı Anadolu ve Trakya Çalışmaları I*, 1999:115

22 Strab. XIV I 2

23 Plin.V 112

24 Sevin, 2001: 83-84

25 Strab. XIV II 29; Sevin, 2001: 84

26 G.Thomson, *Tarih Öncesi Ege I*. (Çev. Celal Üster), İstanbul,1995: 124; D.G.Hogarth, *İonia and the East*, Oxford,1909: 134-135

27 A.Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul,2007: 159

tepesine yerleştirilmiş olan Hellen'in bu üç oğlunun geçmişte yatan gerçek bir kökü olmadığı varsayılmaktadır²⁸. Dolayısıyla bu aktarımlar ayrı ayrı söylencelerin sistemleştirilmesindeki en son aşamayı temsil etmektedir. İonlara dair efsaneler, kaynaklarda farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Herodotos, İonialılar'ın Peloponnes'te Akhaia denilen bölgede oturduklarını ve Danaos ile Ksuthos'un Peloponnes'e gelmeden önce Aigia Pelasgları, daha sonradan da İon'un adını aldıklarını ifade etmiştir²⁹. Bu aktarım, Pelasglar ile İonialılar'ın aynı kökene sahip olduğu şeklinde bir kanı yaratmasına rağmen bunu destekleyecek bir kanıt bulunmamaktadır³⁰. Pausanias'ın aktarımlarına göre ise Ksuthos, kardeşleri Doros ile Aeolos tarafından Tesalya'dan kovulmuş, bunun üzerine Atina'ya yerleşerek kral Erekhthenus'un kızı Kreusa ile evlenmişti. Erekhthenus öldüğünde Attika bölgesinden sürülmüş ve sonradan Akhaia olarak adlandırılacak olan Peloponnesos'un kuzeyine yerleşmişti. Bu dönemde bölgede Aigialeus'un soyu bulunmaktaydı. Ksuthos'un ölümü üzerine iki oğlundan biri olan Akhaios Teselya'ya dönmüş, diğer oğlu olan İon ise Aigialeus ülkesine saldırmaya hazırlandığı dönemde kral Selinos'un kızı Helike ile evlenmişti. Bu süreçte kral kendisine halef olarak İon'u seçmişti. İon, kralın ölümünden sonra Helike adlı bir yerleşim kurarak halkını İones olarak adlandırmıştı. İon'un ölümünün ardından ise soyu bir süre Aigialeus bölgesinde kaldıktan sonra Teselya'dan gelen Akhaios'un saldırısına uğramış, Akhaios'un bölgeyi ele geçirmesiyle birlikte bölge Akhaia adını almıştır. Pausanias'ın bu efsanesinin bir bakıma Akhaia bölgesinin, İones ve Akhaioi adlarını taşıyan boyların kökenini açıklama amacı taşıdığı söylenebilir³¹.

Strabon ise Ksuthos'un Erekhtheus'un kızı ile evlendikten sonra Attika'da dört yerleşimle anlaşma yaparak oğullarından Akhaios'un Peloponnesos'da Akhaia bölgesini kurduğunu aktarmıştır. Diğer oğlu İon ise Attika'ya kral seçilerek bölgeyi hem siyasal ve hem de sosyal alanda düzenlemiş ve soyunun deniz aşırı göçlere katılmasını sağlamıştır³². Tragedya şairi olan Eupirides'in "İon" adlı eserinde İon Ksuthos'un yerine Apollon'un oğlu olarak gösterilmiştir³³. Eserde Tanrı, Kreusa'yı Atina akropolündeki mağarada gebe bırakmıştır. Kadının İon'u doğurduktan sonra terk etmesi üzerine Apollon onu Hermesle Delphi'ye göndermiştir. Ksuthos ile Kreusa evlendikten sonra çocukları olmadığı için Apollon tapınağına gittiklerinde tapınak rahibesinin büyüttüğü İon'u görmüşler ve genci Atina krallığına getirip kendi oğulları olarak büyütmüşlerdir. Bu efsanenin amacının da İonialıların kökenini Atina'ya ve tanrı Apollon'a bağlamak olduğu anlaşılmaktadır³⁴.

Tüm bu söylence ve varsayımlar değerlendirildiğinde İon Hellenlerinin adlarını geriye doğru bir şekilde Peloponnesos'tan gelmiş olan tüm atalarına kadar getirdikleri anlaşılmaktadır. İon ile Akhaios'un kardeş olarak gösterilmesinden ve Peloponnesos'ta varlığını sürdürmüş olan Akha Birliği ile aynı sayıda yerleşimi içeren Panionion'un yapısal benzerliğinden aynı sonuç çıkmaktadır³⁵. İonların deniz ötesindeki yeni yurtlarında *dodekapolis (on iki şehir birliği)* hikayelerini yeniden oluşturmaları dolayısıyla Peloponnesos'taki hikayelerde bu topluma dair ifadelerin geçmesinin aksine bir İon ulusunun yaşamamış olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla daha sonraki zamanlarda İon efsanesi, İones adı ile yerleşmiş bulunan boylara Hellas'tan gelme bir ata bulmak amacıyla ortaya çıkarılmıştır³⁶. İonların yeni yurtlarına taşıdıkları *dodekapolis* geleneğinin en somut örneği Panionion yani İon Birliğidir. Bu birliğin kuruluşu ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır³⁷. Bunlardan birine göre İonlar, Miken döneminden önce var olan geleneklerini korumayı başarmışlardır. Göçler sonunda Anadolu'nun batı kıyılarında gerçekleşen egemenlik mücadelesi sürecinde bu birlik hem askeri hem de politik bir özellik kazanmıştır. Bir diğer görüşe göre etnik ve politik bir topluluk halinde göç eden halk, Anadolu'ya gelerek birliği geliştirmiştir. En son iddia ise bu birliğin Melia kentine karşı MÖ. 700'lü yıllarda gerçekleşen bir mücadeleden doğduğu yönündedir. Epigrafik ve antik kaynaklar on iki İon kent-devleti arasında kurulan birliğin oluşum süreci ile ilgili farklı tarihler vermektedir. *Marmor Parium* adı verilen Hellen kayıtlarında da birliğin kuruluş tarihi diğer İon devletlerinin kuruluşu ile aynı zaman diliminde gösterilmektedir. Kayıtta tüm bu olaylar için verilen tarih

28 Thomson,1995: 125

29 Hdt VII.94

30 J.A.R. Munro, "Pelasgians and Ionians", *JHS*, vol. 54, II, 1934: 114; Thomson, 1995: 125'te Herodotos'un bu ifadesi, Pelasglar'ın İonlar oldukları sonucuna varmaktan ziyade Peloponnesos'un bu yöresinin daha önceleri Pelasglar'ın işgali altında olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

31 Paus. 7.1.7.,2.6.5; Erhat,2007:161

32 Strab. XIV IV 6

33 Erhat,2007: 160

34 Eur. 605; Erhat,2007: 161

35 Hdt I 145

36 Erhat, 2007: 161

37 Roebuck, 1955: 34-35

1086/85 veya 1076/75 olarak görülmektedir³⁸. Bununla birlikte Miletos'da yürütülen kazı çalışmalarından gelen veriler, erken seramik buluntuların geç Miken dönemine denk geldiğini göstermiştir³⁹. *Marmor Parium*'da yapılan tarihlendirme, Miletos'un ya da birliğin kuruluş tarihine işaret etmemektedir⁴⁰. Antik tarihçilerden Vitruvius'un Melia'nın yıkımına dair aktarımları birliğin kuruluş tarihinin MÖ.700 olduğu konusunda kabul gören bir varsayımın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Vitruvius, bu tarihte Melia kentini yok etmek için bir araya gelen on iki İon kent-devletinden bahsetmektedir⁴¹. Bu ifadelerden yola çıkan araştırmacılar, birliğin bu savaşın ardından oluştuğu sonucuna varmıştır⁴². Tüm bulgular, Panionion'un İon göçlerinden önce kurulmadığını göstermektedir. Bu bakımdan MÖ.900-700 arasındaki bir dönem, birliğin kuruluş tarihi ile ilgili en uygun varsayım olarak kabul edilmektedir⁴³.

3. İonia Bölgesindeki Kabilelerin Kökenleri ve Örgütlenme Biçimleri

İonia Bölgesi'ndeki kabileler hakkında oldukça sınırlı bilgi bulunmaktadır. İonlar'ın budunsal bilincini ancak tarihsel dönemin başlarında geliştirmeleri dolayısıyla Hellen ve oğullarına dair hikayenin soyağacı oluşturmak için üretildiği anlaşılmaktadır⁴⁴. Annesi aracılığıyla Erekteidlerle yakın bağı olan İon, Erekteus'un torunlarından biriydi ve ona dört Attika – İon kabilesine adlarını veren ataların babası olarak tapınılıyordu. Bu kabilelerden sadece Miletus, Ephesus, Samos, Phokaia, Khios, Erythrai ve Teos yerleşimlerinin örgütlenme yapısı ile ilgili bilgi edinmek mümkündür. Attika'nın ilk kabileleri olan ve Herodotos tarafından İon sayılan Geleontes, Aigikoreis, Argadeis ve Hopletes'in Küçük Asya'ya İon göçmenler tarafından getirildiği ileri sürülmüştür⁴⁵. Bununla beraber bu dört kabilenin tüm yurttaş kitlesini kapsar şekilde herhangi bir Küçük Asya yerleşiminde olmadığı anlaşılmıştır. Bu kabilelerden Oinopes ve Boreis'in Miletos'un kolonisi olan Kyzikos'da, Oinopes ve Boreis ile birlikte Hopletes kabilesinin Miletos'da, Geleontes kabilesinin Teos ile Kolophon'da var olduğu bilinmektedir⁴⁶. Bu kabilelerin Panionion'a katılmasından ve Propontis'teki kolonilerin kurulmasından önce şekillendiği tahmin edilmektedir⁴⁷. İon göçlerinden sonra yeni yerleşkelerdeki yurtlarını oluşturmaya başlayan ve aynı zamanda İonia bölgesinde yeni bir kabile oluşturan Hellen göçmenlerin kabilelerine verdikleri isimlerden anlaşıldığı kadarıyla Boreis ve Oenopes isimleri, bu toplumların olasılıkla Teselya ve Boeotia bölgelerinde yerleştirilmiş olan destanlarıyla ilişkiliydi. Buna benzer şekilde Miletos'da Atina kabile isimleri olarak Aiantis, Akamantis, Oineis, Pandionis; Attika'dan Theseis ve bir grup Boeotia yerleşimini işaret eden Asopis bulunmaktadır⁴⁸. Atina kabileleri Aigeis, Leontis ve Pandionis ile kabile kahramanları Aias, Apamas, Hippothon ve Kekrops Priene'de, Bembinaioi, Euonymoi, Ephesioi, Karenaioi ve Teioi yerel isimleri Ephesos'da ve Ammonis, Artemisias, Metrois ve Letois'in yanı sıra Albeis ise Smyrna'da kullanılmakta idi. Samos'ta Astypalaieis ve Khesieis kabileleri ile daha sonra Demetrieis kabilesi ve Phokaia'da sadece Tenthadeis kabilesi bilinmektedir. Hellenistik Devir'de Kolophon'da Seleukeioi ve Magnesia'da Seleukis ile Attalis ve Roma İmparatorları zamanında Ephesos'da Hadriane ve Antoniniane ve Kyzikos'da Iouleis ile Sebasteis eklenmiştir.

MÖ.5.yy'a ait yazıtlar, İon kabilelerinin örgütlenme biçimlerini bu kabilelerin yönetimlerinin esası olduğunu vurgulamaktadır⁴⁹. İlk Atina kabilelerinin bir yığın savaş topluluğundan oluştuğu ileri sürülmektedir⁵⁰. Bununla birlikte kökenleri bakımından silah arkadaşlarından oluşan birlikler olan Phratrai = Klan'ın, Phyle'nin kabilenin alt bölümleri olduğu ancak kendi içinde bağlantılı bir kümeden çok yapay aile toplulukları halindeki bölgesel birlikler olarak şekillendiği anlaşılmaktadır. Bu yapılanmanın örgütlenme şeklinin daha iyi anlaşılması için Miken Dönemi ve Karanlık Çağ halklarının toplum modellerine bakmak gerekmektedir. İlyada'da Akhalar'ın "kabile -kabile" ve "klan klan" savaş düzeni aldığı ifade edilmektedir. Birçok Hellen devletinde olduğu gibi Atina'da da kabileler

38 Jacoby,1958: 151

39 Cassola,1957: 376

40 Caspari, 1915: 174

41 Vitruv IV 1

42 J.B.Bury, "Greek Settlement in Asia Minor", CAH vol.IV, 1923-1939: 790; G.L.Huxley, The Early Ionians, Faber,1966: 47; Lohmann, 2005: 247

43 Caspari, 1915: 175

44 Thomson,1995: 126

45 Hdt V 66

46 Magie, 2003: 82

47 Roebuck, 1961: 499

48 Magie, 2003: 83-84

49 Roebuck, 1961: 497

50 Thomson, 1995: 12

ordunun birimleri olarak işlev görüyordu⁵¹. Bununla birlikte kabile sisteminin askeri yönünün yapının içine daha sonradan dahil olduğu anlaşılmaktadır. İliada da işaret edilen onlu örgütlenme biçimi, olasılıkla gerçek bir savaş düzeninden ziyade baskı sonucu oluşan bir askeri gücü ifade ediyordu⁵². Bu dönemdeki mücadeleler bağımsız liderler olan kabile reisleri etrafında toplanan savaşçılar tarafından yürütülmekteydi. Karanlık Çağda savaşlar, klan şefleri tarafından düzenlenen akınlardan meydana gelmekle birlikte bu savaşlar kabilelerin bir araya gelmelerinde önemli bir politik bağ oluşturmaktaydı. Bu kabilelerden Geleontes soylu, Aigikoreis çoban, Argadeis çiftçi, Hopletes ise savaşçı sınıfı yansıtmaktaydı. Bu grupların varlığı Attika yerleşimindeki sosyal yapılanmayı da göstermekteydi. Aynı zamanda İon yerleşimlerinde var olan toprak sahibi aristokrat ve zanaat grubu ile özgür çiftçilerin bir alt sınıfının yer aldığı Hellen unsurlar bu erken dönem kabilelerinin karakteristik özellikleridir.

Kabilelerin bir alt bölüme ayrılması ile oluşan yeniden örgütlenme modelleri, İonia Bölgesinde uygulanmaktaydı. Bu örgütlenmelerle ilgili en fazla örnek Ephesos'ta bulunmaktadır. Geçmiş en azından MÖ.3. bin yıla uzanan ilk yerleşim, doğu uçta Magnesia kapısı yöresindeki bir höyük üzerinde kurulmuştu. Ancak sonradan yerini değiştirerek, Selçuk Tepesinin yamaçlarına ve Artemis Tapınağı çevresine taşınmıştı⁵³. Artemision kutsal alanı yerleşiminden gelen erken buluntularla MÖ.2.bin'e ait Hitit çivi yazılı belgelerin birbirleriyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir⁵⁴. Bu bağlamda metinlerdeki Apaşa'nın Arzawa ülkesinin baş yerleşimi ve Ephesos'un öncül yerleşimi olduğu varsayılmaktadır. Strabon yerleşimin kuruluşunu anlattığı pasajında buranın eski haklarının Kariyalılar ve Lelegler olduğundan bahsetmektedir⁵⁵. Androklos adında bir liderin gelişimiyle bu halkların kovulduğunu ve yanında getirdiği insanları Athena Tapınağının çevresine yerleştirdiğini aktarmaktadır. Pausanias ise Efes Artemis kültürünün İonlardan daha eski olduğunu ifade ederek yerleşim yerinin ve kültürünün varlığının İon göçmenlerin gelişinin öncesine dayandığını vurgulamaktadır⁵⁶. Antik hikayelerden anlaşıldığı kadarıyla Atina kralı Kodros, oğullarından biri olan Androklos'a *oikist* görevi vermiş ve o da bu yerleşime göç etmiştir⁵⁷. Göçmenlerin Artemision'a gelişlerini Attika'dan gelen protogeometrik seramik ortaya koymakla birlikte söylenceler Ephesos tarihinin başlangıcı Atinalı Androklos'un MÖ.1000 civarında Ephesos'a geldiği zamana dayandırır⁵⁸. Athenaios, Ephesos'un sonraki kurucularının yerleşimin yeri konusunda Tanrı'ya danıştıklarını, Tanrı'nın onlara bir balığın ve bir domuzun göstereceği işareti takip etmeleri halinde en uygun yeri bulacaklarını söylediğini aktarmıştır. Ephesosluların beklediği işaret geldiğinde Athena Tapınağı'nın bulunduğu noktayı yerleşimleri olarak belirlemişlerdir. Böylece Ephesoslular yirmi yıldır yaşadıkları bölgeden taşınarak Trakheia ve Koressos'un etrafına yerleşmişlerdir⁵⁹. Bölgenin MÖ.1000 civarında İonlar tarafından kolonize edildiği varsayılmakla birlikte arkeolojik bulgular, göçmenlerin ana merkez noktaları olarak Boeotia, Korinth, Argolis bölgelerine işaret etmektedir⁶⁰. Ephesos'un kabile yapılanması hakkındaki veriler, yerleşimdeki eski İon klanı *Ephesioi* tek bir kabilenin alt bölümü olduğunu göstermektedir⁶¹. Ephesoslular, Ephesia, Bennaie, Teos, Euonymi ve Karenia adlı beş kabilenin içinde yeniden örgütlenmiştir. Ayrıca bu kabilelerden her biri en az altı alt bölüme daha ayrılarak Boreis, Oenopes, Argadeis, Geleontes, Lebedii ve Salaminii kabilelerinin içinde bir kez daha bölünmüşlerdir⁶². MÖ.4.yy'da Ephesos'daki yeniden örgütlenme, Lidya ve Pers işgalleri öncesinde yerleşimin bağımsız olduğu döneme tarihlendirilmiştir⁶³. Ephesos'da ve İonia'daki reformların, ticaretin ve üretimin yayıldığı sürecin bir yansıması da yurttaş gruplarının genişlemesi şeklinde kendini göstermiştir. Bununla birlikte kökeninde tarıma dayanan toplumsal yapı da değişmişti. Sosyal grupların değişmesinde tiranlar olasılıkla katalizör görevi üstlenmiş ve bu dönüşümler İonia devletlerindeki birçok tiranın yönetiminin varlığından anlaşıldığı kadarıyla tiranlara olan gereksinimi yok etmemiştir. MÖ. 1000-950 yılları arasında kolonize edilen Samos'un kabile yapılanması ile ilgili bilgiler, yerleşimin bir kolonisi olan Perinthos'tan sağlanmaktadır⁶⁴. Bu yerleşimin kolonistlerinin Teselya, Korinth,

51 Thomson,1995: 130

52 Roebuck, 1961: 497-502

53 Sevin, 2001: 94

54 A.Bammer- U.Muss, *Efes Artemision'u*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2010: 24; Schwertheim, 2009: 33

55 Strab. XIV I 4, 20

56 Paus VII 2,8

57 Schwertheim, 2009: 34

58 Bammer-Muss, 2010: 24

59 Ath., *Deipnosophiston* VIII 361

60 Hogarth, 1909: 13

61 Ephor.,FGH I 239; J.M.Cook, "The Eastern Greeks: The Expansion of the Greek World, Eighth to Sixth Centuries B.C.", *CAH* III/3, 1982: 202

62 Roebuck, 1961: 497

63 Cook,1982: 203-204

64 C.Roebuck, *Ionian Trade and Colonization*, Archaeological Institute of America, Newyork, 1959: 111

Argolis, Thebai bölgelerinden geldikleri varsayılmaktadır⁶⁵. Samos'un Perinthos adlı kolonisinde dört Thrak kabilesinin yanı sıra Geleontes, Argadeis ve Aigikoreis kabilelerinin de isimleri geçmektedir. Samos yerleşimdeki yeniden örgütlenme süreci Polykrates dönemine tarihlendirilmiştir⁶⁶.

Miletos'ta en eski yerleşim izlerinin MÖ 5-4. bin yıldan kalma olduğu bilinmektedir⁶⁷. Bununla birlikte ortaya çıkarılan seramik örnekleri üzerinde yapılan incelemeler, MÖ 16. yy'da Minos uygarlığı ile iletişim kurulduğunu kanıtlamaktadır. MÖ. 14.yy'da ise bir Miken yerleşiminin kurulduğu bilinmektedir. Hitit kaynaklarına göre yerleşim MÖ.13-12.yy'da Millavanda adını taşıyordu ve surlarla çevrilmişti. Antik kaynaklarda ifade edilen ve Miletos'un İonlar ve Atinalılar tarafından kurulduğunu iddia eden beş kuruluş söylencesi bulunmaktadır. Bunlardan üçüne Herodotos'ta, birine Strabon yoluyla Ephoros'ta, bir diğerine ise Pausanias'ta rastlanmaktadır⁶⁸. Herodotos'un eserinde en saf kanı kendilerinin taşıdığına inanan İon kolonistlerin Atina *Pyrtaneionu*'nu terk ederek İonia'ya geldikleri ve bölgedeki Kariyalı erkekleri öldürüp karılarını, kız kardeşlerini ve kızlarını kendi eşleri yaptıktan sonra Miletos'u kurdukları anlatılır⁶⁹. Başka bir efsaneye göre yerleşimin kurulması Atina'da başlamıştır⁷⁰. Bu süreci Androklos'un kardeşi ve Atina kralı Kodros'un oğlu olan Neleus, Miletos'u kurarak tamamlamıştır. Başka bir efsanede ise Miletos adlı biri, Giritteki Miletos kentini kurmuş ve Homeros'un İlyada adlı eserinde bahsi geçen Sarpedon ile birlikte Anadolu'ya gelmiştir⁷¹. Giritte yaşayan Miletos halkı Sarpedon ile birlikte Anadolu'daki Miletos'u da kurmuşlardır. Bu son iki hikayenin birleştirilmesi ile oluşturulan başka bir hikayeye göre ise Neleus, Atinalılar ve Girit kökenli İonlar ile birlikte Anadolu'ya gelmiş ve Miletos'u kurmuştur. Bu efsanede Miletos'un Minos- Girit kökenli bir geçmişi olduğunu göstermektedir. Minos seramikleri orada daha önce olan bir yerleşim merkezinin varlığını göstermektedir⁷². Ayrıca bölgede Geç Geometrik dönemden Pers tahribine kadar uzanan zengin keramik buluntular ortaya çıkarılmıştır. Arkaik dönemden kalma lahitler bulunmuş, Arkaik nekropol'ün yeri ortaya çıkarılmıştır⁷³. Miletos'ta diğer devletlerde olduğu gibi bir örgütlenme örneğine rastlanmamıştır. MÖ.450-49'a tarihlenen bir yazıtta Hopletes, Oenopes ve Boreis MÖ. 5.yy'a tarihlenen başka bir yazıtta ise Argadeis kabilesinin ismine rastlanmaktadır. Bu kabilelerin Kyzikos'taki varlığı nedeniyle MÖ.700'lerde Miletos için de bir *terminus ante quem* sağlanmaktadır.

İon devletleri arasında Phokaia'nın kabile yapılanması en açık olanıdır. Antik yazarlara göre Atinalı liderlerin önderliğinde gelen Phokaialılar, ilk yerleşimlerini Kyme halkı tarafından onlara verilen yerde kurmuşlardı⁷⁴. Hellen destan geleneğinin Aeolis bölgesinin ortasında İonların yerleşmesini ve Phokaia'nın onlar tarafından Hellenleştirilmesini Kymelilerle yapılan anlaşmaya bağlaması, İonia bölgesinde Aeolos boyunun yerleşimlerinin olması dolayısıyla doğru olmalıdır⁷⁵. Strabon'un aktarımlarına göre ise Philogenes yönetimindeki Atinalılar tarafından kurulmuştu⁷⁶. Phokaia'da yürütülmüş olan kazılarda ele geçen bol sayıdaki seramik, Kymeliler gibi bu ilk yerleşenlerin de Aeoller olduğunu kanıtlamıştır. Pausanias'ın aktarımlarına göre, İonlar Phokaia'ya sonradan Teos ile Erythrai'dan gelmiş ve oraya yerleşmişlerdir. Kazılar sırasında ele geçen Protogeometrik seramik İonların Phokaia'da en azından MÖ.9.yy'ın sonundan beri yaşadıklarını göstermektedir⁷⁷. Burada var olan *Perikleidae*, *Teutheadae* ve *Abarneis* adındaki bu kabilelerin ana yurttaki varlıkları nedeniyle bir *terminus ante quem* sağlanmaktadır⁷⁸. Phokaia'nın ilk Hellen kralı ve onun neslinden olanlar olasılıkla Perikles'in takipçilerinden oluşuyordu. Perikleidae isminin kökeni küçük soylu bir grubu işaret etmektedir. Bu bilgi, kabilenin ilk yerleşim yerinde kurulan bir kabile ismi olmadığını göstermektedir. *Teutheadae* ve *Abarneis* isimlerinin de İon karaktere sahip olmadığı görülmekle birlikte hikayeler onların Teos ve Erythrai'den geldiklerini bildirmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla geleneksel söylemlerde Phokaia'nın Panionion'un bir üyesi olmasından sonra bu grupların kurucuları da İon kökenli olarak anılmaya başlamıştı.

65 Hogarth, 1909: 135

66 Roebuck, 1961: 497

67 Schwertheim, 2009: 33-36

68 A.M.Graeves, Miletos: Bir Tarih, (Çev.Hüseyin Çınar Öztürk), İstanbul, 2003: 103

69 Hdt I 146

70 Strab. XII 1.3

71 Apollodoros III 6; Strab.XII VIII.5-XIV I 3; Paus.VII 2,5.; Schwertheim, 2009: 37

72 Wolfgang Müller-Wiener, "Milet 1989 Raporu", KST II, Ankara,1990:83

73 Roebuck,1955:31-32

74 Strab. XIV 1.38; Livius XXXVII 31,8; Akurgal, 2007:290

75 Ö.Özyiğit; "1995 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları", KST XVIII/II, Ankara,1996:1

76 Strab.XIV I 3

77 Paus. VII 3,8; Akurgal, 1993: 55

78 Roebuck,1961: 501-502

Erythrai, Zeus soyundan Rhadamanthes'in oğlu Erythros yönetiminde Girit'ten gelen kolonistler tarafından kurulmuştur⁷⁹. Pausanias'ın aktarımlarına göre Erythros yönetiminde gelen kolonistlerin içinde Lykia, Karia ve Pamphyliyalılar da bulunmaktadır. Gelen kolonistler Lelegler'in direnişi ile karşılaşmışlardır⁸⁰. İlk kolonizasyon olarak isimlendirilen süreç ve yerleşime adını veren Erythros yönetimindeki kolonistlerin ardından doğulu bir kavim olan Fenikeliler burada ticari amaçlı bir merkez kurmak üzere gelmiştir⁸¹. Pausanias, Kodros soyundan gelme Knopos'un bütün İonia devletlerinin halklarının bir bölümü ile bu yerleşimi kurduğunu aktarırken, Strabon burayı Boeotia'daki aynı isimli İonların kurduğunu, eserinin bir başka yerinde ise Kodros soyundan gelme Knopos tarafından kurulan beş veya altı yerleşimden biri olarak zikretmektedir. Stephanos Byzantios ise Erythrai'nin Knopos'tan türeme bir isim olarak Knopoupolis olarak isimlendirilen bir İon devleti olduğunu Hekataios'a dayanarak aktarmaktadır⁸². Dolayısıyla birinci kolonizasyonda kolonistlerin çekirdeğini Giritliler oluşturuyor ve onların yanında Lykia, Karia ve Pamphyliyalılar bulunuyordu. İkincisinde ise çekirdeği Attikalılar meydana getiriyor, onlarla birlikte Euboea ve Khalkidikialılar da bulunuyordu⁸³. Arkeolojik bulgulara göre birinci kolonizasyondan sonra bu yerleşim terk edilmemiş, bir bakıma İon kolonizasyonuna kadar süregelen bir Miken veya Akha kolonizasyonunun devam ettiği ortaya çıkmıştır. Burada MÖ.8.yy'a kadar inebilen eserlerin bulunması, buranın en azından MÖ.10.yy'dan itibaren İon iskanına sahne olduğuna işaret etmektedir. Erythrai de Phokaia gibi üç kabileye sahip bulunmaktaydı. Pausanias'ın kayıtlarına göre bu kabilelerden biri olan ve Khalkis olarak adlandırılan bu isim, Euboea'dan gelen bir grup kolonisti işaret etmektedir⁸⁴. Kabile yapılanması hakkında sınırlı bilgiye sahip olduğumuz diğer bir İon yerleşimi olan Khios, Strabon'un aktarımına göre İonların gelişinden önceki dönemde Lelegler'in elindeydi⁸⁵. Bu yerleşim yanında karışık bir halkı getiren Egerthios tarafından kurulmuş, İon göçleri sonrasında Ankaios egemen olmuştur. Arkeolojik veriler bu yerleşime Hellenler'in gelişi ile ilgili olarak MÖ.1200 tarihinden öncesini işaret etmektedir⁸⁶. Khios'un geleneksel kurucusu olarak kabul edilen Giritli Oenopes'ten yola çıkan araştırmacılar, bir Oenopes kabilesinin varlığına işaret etmektedir. Bununla birlikte söz konusu durum erken dönemlerdeki Hellen yerleşimlerinin İon olmayan karakterini de göstermektedir⁸⁷.

Kabile sistemi MÖ.6.yy'da çözülmeye başlamıştı. Bu yy'ın sonundaki yeni demokratik dönüşüm sürecinde yurttaşlık hakları klanı dayanmaktan çıktı. Bu durum siyasal yaşamdan kopan klanın ve kabile yapısının bozulmasına neden olmuştur.⁸⁸ MÖ.7.yy'da birçok yerleşim, bir meclise ve yürütücü görevlilerden oluşan erken tipte bir anayasal devlet yapısına kavuşmuştur⁸⁹. İlk Hellen kanunlarının Güney İtalya'daki Lokri de MÖ.660'da ve Atina'da ise MÖ.640'da oluşturulduğu varsayılmaktadır. Demokratik kuruluşlarda her dönemde kabilelerin birinden seçilen bir yürütme kurulu görev başına geliyordu. Demokratik yapılanmalar bu süreçte yerini aldığı eski sistemin dış özelliklerini yeniden üretecek bir biçimde yeniden düzenleniyordu⁹⁰. İonia'da demokratik bir yönetime ne zaman geçildiği konusunda yeterli bilgi bulunmamaktadır⁹¹. Bu politik dönüşüm hakkındaki sınırlı bilgiye ise İon yerleşimi olan Khios'ta gerçekleşen bir reformu kanıtlayan bir yasa steli sayesinde ulaşılmıştır. Bu yasanın oluşumu MÖ.575-576'ya tarihlendirilmektedir⁹². Burada her kabileden seçilen 50 üye ile yeni bir konsil oluşturulmuş ve *demos*a daha fazla güç verilmiştir. Kabilelerin isimleri ve sayıları hakkında bilgi sunmayan bu yasa, olasılıkla daha önceden var olan bir kabile uygulamasına dayanıyordu.

Sonuç

İonia Bölgesindeki kabileler hakkında bilgi sahibi olduğumuz yerleşimlerden Ephesos, Miletos, Erythrai, Khios, Phokaia, Teos ve Samos'un yurttaşlık uygulamaları, bölgedeki sosyo- politik düzenin Arkaik süreçteki gelişimini açığa çıkarmak bakımından önem taşımaktadır. Bu yerleşimlerde kabile örgütlenmesinin işaret ettiği sosyal

79 Paus VII 5 5; Bayburtluoğlu, 1975: 64

80 Ael.Var. VIII 5

81 Bayburtluoğlu, 1975: 64

82 Paus VII 2 1; Str XIV 633; Steph. Byz. 280 8

83 Bayburtluoğlu,1975:64-69

84 Paus.7.5.12

85 Strab. XIV I.3

86 Hogarth, 1909: 135

87 Plut.Theseus 20

88 Thomson, 1995: 132

89 Bean, 1997:3

90 R. M. Cook, 1946: 6; Roebuck,1961: 507

91 L. Whibley, Greek oligarchies : their character and organisation, 1896, s. 79

92 L. H. Jeffery, "The Courts of Justice in Archaic Chios," BSA 51 1956, ss.157-67; J.M.Cook, 1982, s.204; Roebuck, 1961, s.502

sınıflar ve yapının karakteristik özellikleri belirlenebilmiştir. Arkeolojik ve antik verilerin sunduğu bilgilerden hareketle Attika'nın ilk kabileleri olan Geleontes, Aigikoreis, Argadeis ve Hopletes'in Küçük Asya'ya İon göçmenler tarafından getirildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Attika yerleşimindeki sosyal yapılanmanın paralellik gösterdiği İon yerleşimlerinden kabilelerin bir alt bölüme ayrılması ile oluşan yeniden örgütlenme modelleri aydınlatılabilmektedir. Bu uygulamalar, İonia'daki ilk birkaç neslin örgütlenme biçimini yansıtmaktadır. İon göçlerinin ardından efsane ve geleneklerin yeni yurtlara taşınma sürecinde İonia Bölgesinde gerçekleşen kabile yapılanmaları ve çeşitli düzenlemeler, Hellas anakarası ile İonia arasındaki politik, sosyal ve kültürel etkileşimi ortaya çıkarmıştır.

KAYNAKLAR

Antik Kaynaklar

Aelianus (1670). *Various History*, Thomas Stanley, London.

Apollodoros (1995). *Biblioteca*, J.G.Frazer, Milano.

Athenaios (1951). *Deipnosophiston*, (Çev: C.B.Gulick), (Loeb), London.

Byzantinos, Stephanos (1849). *Ethnicorum Quae Supersunt*, (Ed: A. Meineke) , Berlin.

Ephoros (1990). *Fragmanlar*, TLG CD Rom, California.

Euripide (1858). *Traciques Grecs*, Paris.

Herodotos(1973). *Historiai*, (Çev: Azra Erhat- M.Ökmen), İstanbul.

Homeros (1967). İliada, (Çev: A.Erhat- A.Kadir), İstanbul.

Livius (1957). *Ab Urbe Condita*, (Çev: B. O. Foster), London.

Pausanias (1954). *Hellados Periegesos*, (Çev: W.H.S.Jones), London.

Plinius(1958). *Naturalis Historia*, (Çev: H.R.Rackham), London.

Plutarkhos (1954). *Bioi Paralleloi*, (Çev: B.Perrin), London.

Strabon (1949). *Geographika*, (Çev: H.L.Jones), London.

Vitruvius (1990). *De Architectura*, (Çev: S.Güven), İstanbul.

Modern Kaynaklar

Akalın, A. G.(2003). "Eskiçağda Kadının Toplumsal Yaşantısı", *AÜ-DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXI/33, 17-49.

Akurgal, E. (1983). *Eski İzmir: Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı*, Ankara.

Akurgal, E (2007). *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul.

Aytüre, S. (2016). "Poseidon Helikonios Kültü", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 25,297-305

Bammer, A.- Muss,U. (2010). *Antik Dünya'nın Bir Harikası Efes Artemision'u*, (Çev: H.S.Öztürk- F.D.Öztürk), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Bayburtluoğlu, C. (1975). *Erythrai: coğrafya- tarih- kaynaklar-kalıntılar*. Ankara.

Bean, G. E.(1997) .*Eskiçağda Ege Bölgesi*, (Çev: İ. Delemen), İstanbul.

Bury,J.B. (1923-1939). "Greek Settlement in Asia Minor", *CAH* IV, 790.

Caspari, M.O.B., (1915). "The Ionian Confederacy", *JHS* 35, 173-188.

Cassola, F.(1957). *La İonia nel Mondo Miceneo*, Napoli.

Cook, R. M.(1946) "İonia and Greece in the Eighth and Seventh Centuries B.C.", *JHS*, vol 66, 67-98.

Cook, J. M. / Blackman, D.J.(1971). "Archaeology in Western Asia Minor 1965-1970", *Archaeological Reports*, 33-62.

Cook, J. M.(1982). "The Expansion of the Greek World, Eighth to Sixth Centuries B.C.", *CAH* III(3), 196-221

Erhat, A.(2007). *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul.

Graeves,A.M. (2003). *Miletos: Bir Tarih*, (Çev: Hüseyin Çınar Öztürk), İstanbul.

Hanfmann,G.M.A. (1953). "İonia, Leader or Follower?", *Harvard Studies in Classical Philology* 61, 1-37

Hogarth,D.G. (1909). *İonia and the East*, Oxford.

Huxley, G.L. (1966). *The Early Ionians*, Faber.

Jacoby,F. (1958). *Die Fragmente der Griechischen Historiker*, I-XV, Berlin-Leiden.

Jeffery,L.H. (1956). "The Courts of Justice in Archaic Chios," *BSA* 51, 157-67.

Levi, P. (1987). *Eski Yunan*, İletişim Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi III, (Çev: Neşe Erdilek), İstanbul.

- Lohmann, H.(2005).“Survey of Mykale (Dilek Dağları); 3.Campaign: The Discovery of the Archaic Panionion”, AST 23 -I, Antalya, 241-253
- Magie,D.(2003). *Anadolu’da Romalılar III: Batı Anadolu Devletleri*, (Çev: N. Başgelen-Ö. Çapar), İstanbul.
- Munro, J.A.R. (1934). “Pelasgians and İonians”, *JHS* 54/ II, 109-28
- Özgünel, C. (1984). “Batı Anadolu ve İçlerinde Miken Etkinlikleri”, *Belleten* XLVII /187, Ankara, 697-743.
- Özyiğit, Ö. (1996). “1995 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları”, *KST* XVIII/II, Ankara, 1-26.
- Roebuck, C. (1955). “The Early İonian League”, *Classical Philology* 50/1, 26-40.
- Roebuck, C.(1959). *İonian Trade and Colonization*, Archaeological İnstitute of America, Newyork.
- Roebuck, C.(1961). “Tribal Organization in İonia”,*Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 92, 495-507.
- Schwertheim, E.(2009). *Antikçağ’da Anadolu*, (Çev: Nuran Batu), İstanbul.
- Sevin, V.(2001). *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara.
- Sevin, V.(1999). “Demir Çağında Anadolu- Batı İlişkileri”, *Zafer Taşlıkçioğlu Armağanı Anadolu ve Trakya Çalışmaları I*, ss.113-121
- Tekin, O.(2008). *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İstanbul.
- Thomas,C.G. (1966). “The Roots of Homeric Kingship”, *Historia*, 15/4, 387-407.
- Thomson, G.(1995). *Tarih Öncesi Ege I*, (Çev: Celal Üster), İstanbul.
- White, M.E.(1961). “Greek Colonization”, *Journal of Economic History*, 21/4, 443-454.
- Whibley, L.(1896). *Greek Oligarchies, Their Character and Organisation*, Cambridge.
- Wolfgang M.-W. (1990). “Milet 1989 Raporu”, *KST II*, Ankara, 81-94.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).